

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Ректор

ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Олена КАРАМАН

ПРОГРАМА

додаткового вступного випробування для вступу на навчання за
третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти (PhD)
спеціальність – А1 Освітні науки
на основі НРК7

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Вступникам до аспірантури зі спеціальності А 1 Освітні, педагогічні науки, які не мають фахової педагогічної освіти, призначається додаткове вступне випробування, мета якого полягає у виявленні обізнаності майбутніх аспірантів з досягненнями сучасної педагогічної науки з урахуванням надбань української педагогічної думки та освітньої практики; виявлення розуміння сутності та генезису педагогічних категорій, володіння основами теорії навчання та виховання, сучасними педагогічними технологіями та методологією науково-педагогічних досліджень

Програма вступного іспиту для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти зі спеціальності А 1 Освітні, педагогічні науки побудована на інтегративній основі, охоплює такі розділи освітніх педагогічних наук як: загальні засади педагогіки; історія педагогіки; загальні основи дидактики; теорія і методика виховання; основи педагогічної майстерності.

Вступний іспит орієнтовано на міжпредметні зв'язки педагогіки з психологією, філософією освіти, соціологією тощо.

Вступник під час випробування має продемонструвати розуміння функцій, завдань, структури педагогічної діяльності; обізнаність з теоретичними основами сучасної педагогічної науки; розуміння закономірностей розвитку виховання, школи і педагогічної думки в різні історичні періоди; розвиток педагогічного мислення, професійно-педагогічної спрямованості; сформованість умінь, необхідних для ефективної організації освітнього процесу у сучасних закладах середньої та вищої освіти.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Державні нормативно-правові документи про освіту, Закони України: «Про освіту»; «Про вищу освіту»; «Про загальну середню освіту», Концепція Нової Української школи. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти».

Педагогіка як наука про виховання, навчання та розвиток особистості.

Предмет, основні категорії педагогіки

Структура та основні галузі педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками.

Завдання педагогіки на сучасному етапі розвитку суспільства.

Внутрішні та зовнішні чинники розвитку особистості.

Вікові та індивідуально-типологічні особливості розвитку особистості та їх урахування в освітньому процесі.

Система української освіти: принципи, види, рівні освіти, типи закладів освіти (відповідно до Закону України «Про освіту» (чинна редакція)).

Формальна і неформальна освіта. Інклюзивна освіта.

Неперервна освіта як філософська і педагогічна категорія. Організаційно-педагогічні засади ступеневої освіти в Україні. Тенденції розвитку неперервної освіти в Україні.

Наукові дослідження в педагогіці: різновиди, проблема, мета, завдання, об'єкт, предмет.

Методи науково-педагогічного дослідження. Загальна характеристика.

Спостереження як метод науково-педагогічного дослідження: види, переваги і недоліки.

Експеримент в науково-педагогічному дослідженні: види та основні етапи проведення.

Поняття «тестування». Види тестів: проєктивні тести, тести пізнавального розвитку, тести досягнень. Педагогічне тестування.

Методи опитування. Анкетування (поштові, пресові, он-лайн, експертні, індивідуальні, групові). Анкета: види питань, методичні вимоги до композиції анкети та до формулювання питань. Інтерв'ювання.

Основні періоди розвитку світової педагогічної думки та освіти. Виховання у

первісному суспільстві

Виховання і навчання у Давній Греції та Римі. Система виховання в Спарті. Афінська система виховання.

Особливості освітньо-виховної практики та педагогічної думки в епоху Середньовіччя. Виникнення університетів.

Педагогічна система Я.А.Коменського – фундатора наукової педагогіки. Педагогічна спадщина Я.А.Коменського.

Розвиток педагогічної теорії і практики в працях Дж.Локка, Ж.Ж. Руссо, Й.-Г. Песталоцці.

Реформаторська педагогіка зарубіжних країн кінця XIX-XX ст. Теорія вільного виховання М. Монтезорі. Педагогіка прагматизму Д.Дьюї. С. Френе: школа успіху і радості. Вальдорфська школа: ідея цілісного виховання (Р. Штайнер).

Альтернативні моделі освіти другої половини XX ст. Відкриті школи (Великобританія, початок 1970-х рр.). Реформування традиційної системи освіти через впровадження гнучких форм організації навчального процесу. Альтернативні школи (США, середина 1970-х рр.). Використання нетрадиційних методик навчання та виховання. Інноваційні підходи до організації навчального процесу та виховання.

Розвиток шкільної освіти та педагогічної думки в Київській Русі.

Становлення та розвиток національної системи виховання, педагогіки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.). Братські школи.

Педагогічні погляди Григорія Сковороди.

К.Д.Ушинський і розвиток педагогіки в Україні.

Педагогічні погляди І.Я.Франка та М.Драгоманова

Виховний ідеал Г. Ващенко.

Стан розвитку освіти та педагогіки України в 30-80-і роки XX ст. Педагогіка колективізму А.Макаренка. Педагогічні ідеї В.Сухомлинського.

Відродження національної системи виховання, школи, педагогіки в період становлення незалежності України.

Виховання як складова частина цілісного педагогічного процесу. Процес виховання як система. Суть і особливості процесу виховання.

Закономірності і принципи виховання.

Зміст процесу виховання. Національне виховання, його суть і зміст.

Самовиховання: сутність, методи і прийоми. Педагогічне керівництво самовихованням учнів та студентів.

Концепція особистісно зорієнтованого виховання. Педагогіка партнерства.

Поняття методу та прийому виховання. Класифікація методів виховання. Групи методів: формування свідомості особистості; організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки; стимулювання поведінки і діяльності; контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.

Форми організації процесу виховання.

Завдання і функції класного керівника. Робота класного керівника з батьками учнів. Планування, облік і аналіз виховної роботи, визначення рівня вихованості учнів.

Дидактика як теорія освіти і навчання: її сутність, основні категорії.

Процес навчання: сутність і зміст, двосторонній характер, функції, структурні елементи навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, його результати).

Закономірності та принципи навчання. Зв'язок закономірностей і принципів навчання. Характеристика принципів навчання: принцип систематичності та послідовності; принцип наочності; принцип свідомості та активності учнів; принцип доступності; принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип науковості; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Зміст освіти: сутність та основні поняття. Знання, уміння, навички, компетентності. Сучасні вимоги до побудови змісту освіти.

Характеристика документів, які відображають зміст освіти. Способи структурної побудови навчальних програм: лінійний, концентричний, спіральний. Міжпредметні і внутрішньопредметні зв'язки.

Теорії формування змісту освіти: дидактичний матеріалізм, дидактичний формалізм, дидактичний утилітаризм, дидактичний екземпляризм. Таксономія цілей навчання Б. Блума.

Структура навчально-пізнавальної діяльності учнівської та студентської молоді. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні.

Методи навчання, їх характеристика та класифікації за: джерелом інформації (словесні, наочні, практичні); характером пізнавальної діяльності (пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, пошукові); логікою пізнання (індуктивні, дедуктивні, традиційні). Загальні вимоги до вибору методів навчання.

Засоби навчання: ознаки, функції та характеристика. Технічні засоби навчання.

Види навчання (пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване, індивідуальне, інтегроване, диференційоване, ігрове, дистанційне).

Компетентнісний підхід у навчанні.

Форми організації навчально-пізнавальної діяльності. Історія розвитку форм організації навчання. Характеристика класно-урочної системи навчання. Основні вимоги до сучасного уроку. Типи і структура уроків. Компетентнісно зорієнтований урок.

Дистанційне навчання в сучасних соціокультурних умовах.

Поняття про контроль навчання, його функції. Види, форми і методи контролю.

Поняття і види педагогічних технологій (розвивальні, проектні, проблемні, ігрові, інтерактивні). Цифрові технології навчання.

Особистість вчителя / викладача та його педагогічна майстерність.

Функції педагогічної діяльності. Педагогічні здібності.

Професійне (емоційне) вигорання педагога. Форми та методи профілактики та попередження професійного вигорання педагога.

Спілкування в педагогічній діяльності. Стили педагогічного спілкування. Бар'єри педагогічного спілкування.

Конфлікт і конфліктна ситуація. Види конфліктів (внутрішньоособистісний, міжособистісний, внутрішньогруповий, міжгруповий). Конфлікти в освітньому середовищі. Стили поведінки в конфлікті.

Сутність поняття самоосвітня діяльність педагога. Мета та завдання самоосвіти вчителя. Професійний саморозвиток як педагогічна проблема. Характеристика основних видів та форм самоосвіти педагога. Стимулювання діяльності творчого педагога до саморозвитку.

Додатковий фаховий вступний іспит до аспірантури А 1 Освітні науки проводиться на основі тестування.

Тип тестів – множинний вибір – єдина відповідь. Варіантів відповідей на кожне питання – 4.

Максимальна кількість балів – 200.

Кількість тестових завдань – 50.

Рекомендована література

- Закон України «Про вищу освіту» (від. 01.07.2014). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
- Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

- **Національна доповідь** про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України ; редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), О. М. Топузов (заст. голови)]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРИНТ, 2021. 384 с. <https://us1.best-server.info/index.php?q=n6SlpqZwYpTSnJhlz5zVp5Zll6HZYqyYk29lb2tmlJNoX5-XlltlcqipqbcnMVYZ2diYpVlXGmUm6KlqKaGlmdhVmhjW2Wdl1hocJSjxZk>
- **Нова українська школа.** Концептуальні засади реформування середньої школи. Київ: МОН України, 2016. 40 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
- **Професійний стандарт** за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (затверджено наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України 23.12.2020, № 2736). URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>)
- **Професійний стандарт «Викладач закладу вищої освіти».** Наказ МОН № 1466 від 16.10.2024 року. URL: <https://osvita.ua/doc/files/news/933/93388/671b468b176c8465976827.pdf>
- **Ціннісні орієнтири сучасної української школи.** Матеріали МОН України. Київ, 2019. 63 с. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>

- **Башкір О. І.** Теорія виховання: навчально-методичний посібник ; за загальною редакцією С. Т. Золотухіної. Харків : ХНПУ імені Г.С.Сковороди, 2016. 96 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3183/1/Башкір%20О.І.%20Теорія%20виховання.pdf>
- **Башкір О. І., Васильєва С. О., Собченко Т. М.** Дидактика : навч.-метод. посіб. ; ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2016. 163 с. <https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3186/1/Дидактика%20Башкір%20СВасильєва%20Собченко.pdf>
- **Волкова Н. П.** Педагогіка : навч. посібник ; вид. 2-ге, перероб, доп. Київ : Академвидав, 2007. 616 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/volkova.pdf>
- **Волкова Н. П.** Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с. https://www.pedagogic-master.com.ua/2022/Volkova_1.pdf
- **Гурський В.А., Присакар В.В.** Педагогіка. Загальні основи педагогіки теорія освіти і навчання. У двох книгах. Книга 1: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вид. 2-е, доопр. і доп. Кам'янець-Подільський : Медобори-2006, 2014. 218 с. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/handle/123456789/3798?show=full>
- **Дидактика:** теорія і практика: навч.-метод. посіб. для студ. гуманітарних

факультетів / О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с. <http://eprints.zu.edu.ua/25153/>

- **Задорожна-Княгницька Л. В., Тимофєєва І.Б.** Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 192 с. http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2109/1/np_zagalni_osnovy.pdf
- **Зайченко І. В.** Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів, 2-е вид. Київ : «Освіта України», «КНТ», 2008. 528 с. http://kipt.com.ua/wp-content/uploads/2018/12/Pedagogika_Zaychenko.pdf
- **Кучерявий О. Г.** Професійний і особистісний розвиток сучасного вчителя : монографія. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. 329 с. <https://lib.iitta.gov.ua/730550/1/разворотПРОФЕСІЙНИЙ%20І%20ОСОБИСТИСНИЙ%20РОЗВИТОК%20СУЧАСНОГО%20ВЧИТЕЛЯ.pdf>
- **Марків В. М.** Теорія виховання : навч.-метод. посібник. Кривий Ріг : КПІ, 2015. 241 с. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/0564/384>
- **Нагачевська З., Салига Н.** Педагогіка : навч.-метод. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. 2-ге вид., доповн. та змінене. Івано-Франківськ : Видавництво ПНУ імені Василя Стефаника. 2022. 157 с. <http://lib.pnu.edu.ua:8080/handle/123456789/16130>
- **Онищенко В. Д.** Фундаментальні педагогічні теорії : монографія. Львів : Норма, 2014. 356 с. <http://lib.iitta.gov.ua/4941/1/onishenkowww.pdf>
- **Поясок Т. Б., Беспарточна О. І.** Педагогіка : навчальний посібник. Кременчук : Видавництво «НОВАБУК», 2024. 208 с. http://vps-education.co.ua/assets/files/Pedagogika_new_book.pdf
- **Федорчук В. В.** Освітні технології : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2019. 161 с. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/5927/Fedorchuk-V.V.-Osvitni-tekhnohii-2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- **Філософія освіти** : навчальний посібник / за наук. ред. академіка В. П. Андрущенка та ін. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 342 с. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/23710>

- **Артемова Л. В.** Історія педагогіки України : Підручник для студ. вищих пед. навч. закладів / Л. В. Артемова. Київ : Либідь, 2006. 419 с. https://www.studmed.ru/artemova-lv-storya-pedagogki-ukrayini_8b09412dfdd.html
- **Завгородня Т. К., Прокопів Л. М., Стражнікова І. В.** Історія педагогіки: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2014. 160 с. <http://194.44.152.155/elib/local/2092.pdf>
- **Задорожна-Княгницька Л. В.** Історія педагогіки : навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с. http://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2111/1/np_istoria_pedagogiky.pdf
- **Зайченко І. В.** Історія педагогіки : у двох книгах. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. Кн. I : Історія зарубіжної педагогіки. 624 с.

http://megalib.com.ua/book/9_Istoriya_pedagogiki_Kniga_I_Istoriya_zarybijnoi_pedagogiki.html

- **Історія** зарубіжної педагогіки: конспект лекцій / Упорядники: Л. В. Маляр, М. І. Кухта. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2020. 64 с. <https://www.uzhnu.edu.ua/en/infocentre/get/33216>
- **Історія педагогіки**: лекції та хрестоматія : навчальний посібник / Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук. Кам'янець-Подільський, 2007. <http://elar.kpnu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/123456789/2086/Istoriia-pedahohiky-lektsii-ta-khrestomatiia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- **Левківський М. В.** Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Вид. 4-те. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 190 с. https://shron1.chtyvo.org.ua/Levkivskyi_Mykhailo/Istoriia_pedahohiky.pdf
- **Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т.** Історія української школи і педагогіки : навч. посібник. Київ : Знання, 2003. 450 с. <http://elibrary.kdpu.edu.ua/handle/123456789/5816>
- **Сущенко Л. О., Зубцова Ю. Є.** Історія педагогіки : навчальний посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 143 с. <https://dspace.znu.edu.ua/xmlui/handle/12345/3140?show=full>

- **Кайдалова Л. Г.** та ін. Педагогічна майстерність викладача: навчальний посібник. Харків: Вид-во НФаУ, 2009. 140 с. http://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/1759/1/Book_ПМВ.pdf
- **Основи педагогічної майстерності** : навч.-метод. посібник / упоряд. Наталія Мачинська, Анна Федорович, Наталія Яремчук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 286 с. <https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Osnovy-ped-maysternosti-Navch.-posibnyk.pdf2020.pdf>
- **Теслюк В. М., Лузан П.Г.** Основи педагогічної майстерності : навчальний посіб. Київ: НАКККиМ, 2011. 304 с. https://method.ucoz.ua/_ld/0/69_Tesluk-pdf.pdf

- **Phillips D. C.** Encyclopedia of Educational Theory and Philosophy. SAGE Publications, Inc, 2014. 952 p. http://students.aiu.edu/submissions/profiles/resources/onlineBook/r4q5d5_basics%20of%20educational%20theory%20and%20philosophy.pdf
- **Peters M.A. (ed.).** Encyclopedia of Educational Theory and Philosophy. Springer Singapore, 2017. 2448 p. <https://www.daneshnamehicsa.ir/userfiles/files/1/Encyclopedia%20of%20Educational%20Phi.pdf>
- **Peters M. A. (ed.).** Encyclopedia of Teacher Education. Springer, 2022. 2238 p. <https://bayanbox.ir/view/8448881607318144255/753-www.GeneProtocols.ir-Encyclopedia-of-Teacher-Education-Springer-2022.pdf>
- **Gatto John Taylor.** Dumbing Us Down: The Hidden Curriculum of Compulsory Schooling. New Society Publishers, 2002. 144 p. <https://shikshantar.org/sites/default/files/PDF/John%20Taylor%20Gatto->

Dumbing%20Us%20Down_%20The%20Hidden%20Curriculum%20of%20Compulsory%20Schooling%20%282002%29.pdf

- **Illich I.** Deschooling Society. https://rmst202.sites.olt.ubc.ca/files/2022/04/illich_deschooling-society.pdf
- **Robinson K.** Out of Our Minds: Learning to be Creative. Capstone, 2011. 352 p. https://lib.zu.edu.pk/ebookdata/Media%20Sciences/Marketing/Out%20of%20Our%20Minds_%20Learning%20to%20be%20Creative-by%20Ken%20Robinson.pdf
- **Robinson K., Aronica L.** Creative Schools: The Grassroots Revolution That's Transforming Education. Viking, 2015. 320 p. [https://www.tnteu.ac.in/pdf/library/School_Education/3%20%20Creative%20Schools_%20The%20Grassroots%20Revolution%20That's%20Transforming%20Education%20\(%20PDFDrive%20\).pdf](https://www.tnteu.ac.in/pdf/library/School_Education/3%20%20Creative%20Schools_%20The%20Grassroots%20Revolution%20That's%20Transforming%20Education%20(%20PDFDrive%20).pdf)
- **Senge P.** The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization. Random House, 2010. <https://assets.super.so/b091f13e-a478-4b06-88d7-2f9cc25d435e/files/0dd438d1-3d0f-4f50-b290-699e09f1bbf2.pdf>